

1. Medzinárodné sympózium literárnovednej slovakistiky. Idyla a jej transformácie v literatúre 19. storočia

Lubica Hroncová

V dňoch 20. – 24. novembra 2017 sa v priestoroch Malého kongresového centra SAV v Bratislave konalo 1. Medzinárodné sympózium literárnovednej slovakistiky, ktoré organizoval Ústav slovenskej literatúry Slovenskej akadémie vied v Bratislave a o. z. Platforma pre literatúru a výskum v spolupráci s ďalšími partnermi.

Hlavným programom Sympózia bola vedecká konferencia *Minulosť, súčasnosť a perspektívy literárnovednej slovakistiky doma a vo svete*, ktorá sa uskutočnila v stredu 22. novembra 2017 a jej súčasťou boli ďalšie vedecké, odborné a popularizačné podujatia reflektujúce aktuálne výskumné témy Ústavu slovenskej literatúry SAV.

Jedným z nich bolo vedecké kolokvium s názvom Idyla a jej transformácie v literatúre 19. storočia, konané v štvrtý deň medzinárodného sympózia. Úvodný príspevok tohto dňa pod názvom *Podoby idylického v Doleželovej Tragédii* predniesla Erika Brtáňová (Ústav slovenskej literatúry SAV – Trnavská univerzita, Trnava), ktorá sa zaoberala námetom života v rajskej záhrade, spracovanému formou idyly. Podľa autorky Doležel v tomto diele využíval typické znaky lokálnosti a zakomponoval do neho súveľkú architektonickú predstavu o rajskej záhrade, ktorá pripomína francúzsky park. E. Brtáňová ďalej uviedla, že napriek tomu, že Adam a Eva museli po ochutnaní ovocia zo stromu poznania opustiť rajskú záhradu a ich pokojný život nahradila úmorná práca, v diele Doležela na-

ďalej zostáva idylický tón, lebo aj nový svet je považovaný za pekný. Lenka Rišková (Ústav slovenskej literatúry SAV) vo svojom referáte *Hollého Selanky – stretnutie ideálu dokonalosti s tradíciou* hovorila o vzťahu Hollého k antickej poézii a jeho ambícii prekonať týchto autorov. Centrom jej pozornosti sa stali Hollého Selanky, ktoré sú reminiscenciami na antickú tvorbu, nachádzajú sa v nich idylické obrazy lúbezného miesta a kresťanská oslava prírodného prostredia. Harmonické prostredie a obrazy v jeho diele majú podľa autorky emblematický charakter národnej sebaidentifikácie. Irena Bilińska (Studium Europy Wschodniej, Uniwersytet Warszawski, Varšava) v texte *Slovenské nebo – idyla v Hurbanovom diele Slovensko a jeho život literárny* vyslovila otázku, ako možno identifikovať idylu, ktorej hranice nie sú presne vymedzené. Odpoveďou sú podľa nej idylické toposy. Nachádza ich v romantickej próze J. M. Hurbana *Slovensko a jeho život literárny* ako útulné bezpečné zákutia alebo harmonické spolunažívanie slovenského človeka so slovenskou prírodou. Vlastnosťou idylickej selanky je podľa I. Bilińskiej našnosť obývaného priestoru a slobodní ľudia, ktorí nepodliehajú vášni, rešpektujú zákony, nachádzajú potešenie v malom, vážia si predkov a nepodliehajú cudzím vzorom. Prejav Magdaleny Bystrzak (Ústav slovenskej literatúry SAV) *Et in Arcadia ego. Melancholická idyla slovenských romantikov* bol zameraný najmä na prítomnosť idylických

motívov v textoch autorov slovenskej romantickej literatúry. Venovala sa najmä básni J. Kráľa *Zakliata panna vo Váhu a divný Janko*, v ktorej si lyrický subjekt, blúdiaci rozorvanec, nevie nájsť útulné miesto ani vnútornú idylu a idylickým sa stáva až po smrti a básňam J. Bottu *Znáš-li kraj ten?* a *Prvý sen* so snovými predstavami a spomienkami subjektu. Súhra idyly a melanchólie vniesla podľa autorky do témy slovenského romanizmu aj témy západného romantizmu. Marianna Koliová (Slavisches Institut, Philosophische Fakultät, Universität zu Köln, Kolín) v príspevku *Malebnost' a idyllickost' v cestopisoch A. Medňanského, J. M. Hurbana a V. D. Lambla* chápe malebnosť ako špecifickú kategóriu, v ktorej sa spája viac prvkov (zvieratá, lesy a pod.) do jedného obrazu. Malebnú prírodnú scenériu, ktorú vníma ako príjemné estetické očarenie, nachádza v cestopisných dielach A. Medňanského *Malebná cesta dolu Váhom* a J. M. Hurbana *Prechádzka po považskom svete*. Zdôraznila pri tom, že autori vo svojich dielach precestované územia nehodnotia len po estetickej stránke, ale aj z rôznych iných aspektov a nechýba v nich ani ideologická zložka, reflexívna línia aj melanchólia. Aleksandra Hudymač (Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Krakov) vystúpila so štúdiou o *Idylických strategiách vnímania skutočnosti. Laskomerského cesta na Východ*, v ktorej hovorila o troch javoch idylickosti zobrazených v Laskomerského próze. O degradovanej idyle, ktorej príznakom sú konkrétne očakávania Laskomerského voči Orientu, jeho ambivalentné zážitky a zdroje obdivu, o retrospektívnej idyle, tu sú na vnímanie priestoru Laskomerským použité všetky senzory (chuť, čuch, zrak, cit), a o idyle chápanej ako traumatická skúsenosť, v ktorej písanie autora nadobúda dobrodružný charakter. Referátom *Varianty idyllickosti a limity realizmu* predstavila Marcela Mikulová (Ústav slovenskej literatúry SAV) rôzne modifikácie idyly v realizme. Idyla v tomto období je podľa autorky reprezentovaná dedinskou chalúpkou, čo je znakom vypovedajúcim o národných dejinách, preto bol obľúbený aj na konci 19. sto-

ročia. U Kukučina nachádza harmonický svet, napriek tomu, že u realistických autorov sa bukolický motív prírody neočakáva. V referáte sa venovala najmä novelám *Dve cesty*, *Dies irae*, *Svadba*, *Rodina*, *Záduha*, v ktorých sa objavujú lyrické opisy, reflexívne pasáže, emocionálne peripetie hlavného hrdinu a jeho túžba po ideálnom bytí, poetické obrazy, model hľadania idyly až po jej deštrukcie v rodinnom kruhu. Ivana Taranenková (Ústav slovenskej literatúry SAV) vo svojom prejave *Kukučínova idyla: stať sa subjektom* analyzovala idylu v Kukučínovej próze, ktorá nie je obmedzená tematickým a žánrovým určením diela. Na príklade troch próz autora uviedla tri možnosti interakcie individua a jeho prostredia – odmietnutie jednotlivca v poviedke *Neprebudený*, realizáciu pohybu primknutia, keď sa hrdina zrieka svojich individuálnych túžob v poviedke *Vianočné oblátky* a realizáciu individuálnych snažení v románe *Dom v stráni*. Milan Kendra (Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií, Filozofická fakulta PU, Prešov) vo svojom texte *Idylické ako symptóm (v naratívnej štruktúre textov slovenského literárneho realizmu a moderny)* tvrdil, že v dielach realizmu sa idylická štruktúra javí ako anachronická a pôsobenie idyly je potencionálne – idylické znamená aktualizáciu pomenovania, ktoré je závislé od kontextu, v ktorom sa toto pomenovanie vyskytuje. Autor sa odvoláva na sémantický aspekt a anachronické časové konfigurácie – poriadok, trvanie, frekvenciu. Na porovnanie spôsobu podania textu využil cestopis Laskomerského a Kukučínov *Úvod k vakáciám*. Marcin Filipowicz (Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej, Uniwersytet Warszawski, Varšava – Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové) sa v príspevku *Medzi túžbou po idylickej pospolitosti a potrebou individuálnej emancipácie. Logika naratívu v žánri rodinnej ságy* zamýšľal nad charakterom naratívnych štruktúr zameraných na logiku rodinných vzťahov v dielach českého kontextu prvej polovice 20. storočia. Opieral sa o Bremondovu analýzu logiky naratívu a Barthesov logický

78 smer hľadania zákonitostí ľudského chovania v naratívne, ktoré sa môžu vzťahovať na skupinu ľudí – rodinu. Pozornosť obrátil aj na rodinnú súdržnosť, individuálnu emancipáciu a rodinný konflikt, v rámci ktorého má popredné miesto stret otca so synom.

roč. 64, 2017, č. 6

Vedecké kolokvium *Idyla a jej transformácie v literatúre 19. storočia* prinieslo nielen množstvo podnetov a pohľadov na skúmanú problematiku, ale vyvolala aj iniciatívnu a plodnú diskusiu všetkých zúčastnených.

Mgr. Lubica Hroncová
Filozofická fakulta Univerzity
Komenského
Katedra slovenskej literatúry
a literárnej vedy
Gondova 2
811 09 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: hroncova25@uniba.sk